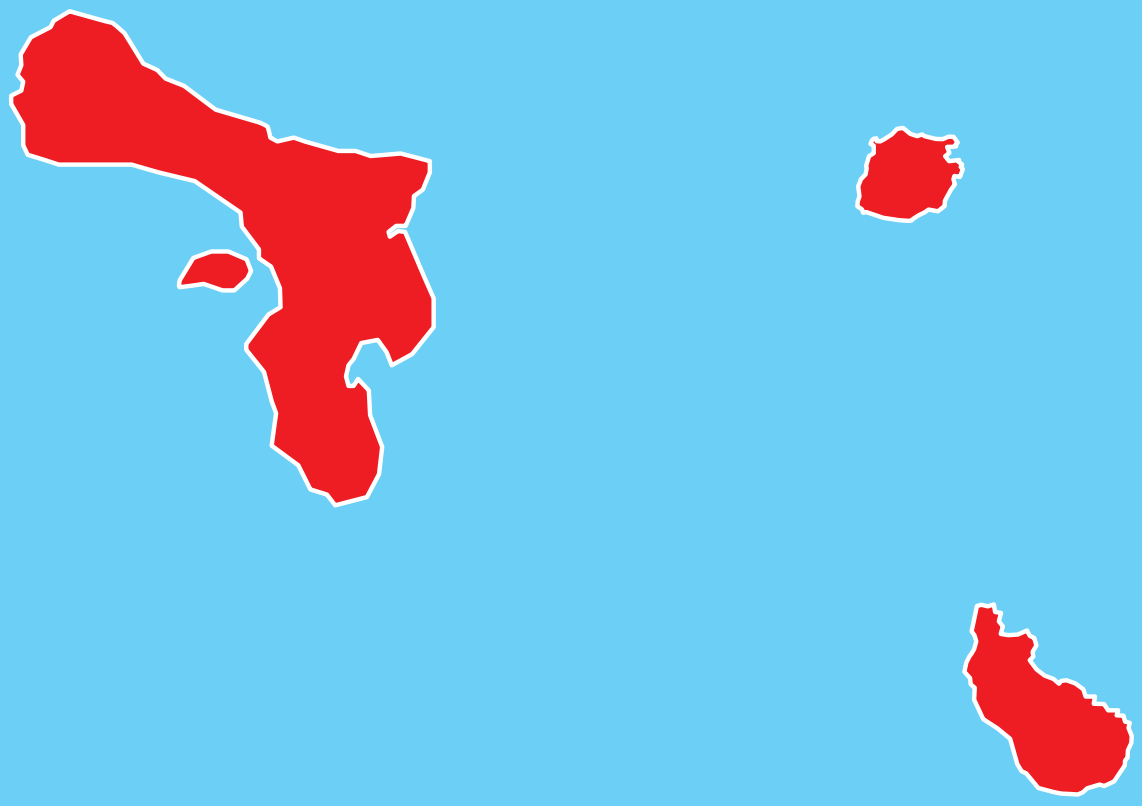
NIPV Nederlands Instituut Publieke Veiligheid

Bestuurlijke Netwerkkaarten Crisisbeheersing

Infectieziekte BES

Caribisch Nederland | Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Nederlandse Academie voor
Crisisbeheersing en Brandweerzorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkaarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s)	Merijn ten Dam
Contactpersoon	Merijn ten Dam
Datum	2025
Status	handboek
Versie	2025-1

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid is bij wet vastgelegd onder de naam Instituut Fysieke Veiligheid.

3 Infectieziekte BES

Crisistypen	> (Dreigende) infectieziekte, waaronder op de mens overdraagbare dierziekte (zoönose)
Bevoegd gezag	> Gezaghebber > Minister van VWS > Minister van Ien
Soorten maatregelen	Algemeen: > maatregelen ten aanzien van individuen > maatregelen ten aanzien van gebouwen, terreinen, goederen en waren > collectieve maatregelen (preventief) > verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten > maatregelen bij schepen en luchtvaartuigen, (lucht)havens > maatregelen ten aanzien van schepen of luchtvaartuigen > maatregelen ten aanzien van personen en goederen na aankomst schip of luchtvaartuig > maatregelen ten aanzien van vervoers- en (lucht)havenexploitanten > maatregelen ter wering, preventie en bestrijding van zoönosen

Algemeen

> De dagelijkse afhandeling van relatief veel voorkomende infectieziekten moet worden onderscheiden van de situatie waarin sprake is van ernstige infectieziekten die een bestuurlijke interventie vereisen.
> Afhankelijk van de infectieziekte, kan één enkel geconstateerd (of waarschijnlijk) geval reeds op een epidemie duiden, vanwege mogelijk vele niet bekende besmettingen.
> Infectieziekten zijn verdeeld in vijf groepen, A1, A2, B1, B2 en C, met afnemende graad van gevaar.
> Onder groep A1 vallen zogeheten infectieziekten met een pandemisch potentieel die collectieve maatregelen, vereisen om verspreiding van de ziekte te voorkomen of te beperken, zoals een plicht een mondkapje te dragen, een bepaalde fysieke afstand tot elkaar te houden (zie onder kopje *Collectieve maatregelen*).
> Maatregelen bij de overige vier groepen zijn uitsluitend gericht op individuen of voor gevallen waar een daadwerkelijke besmetting is geconstateerd, bijvoorbeeld het sluiten van een school na een geconstateerde besmetting.
> De minister van VWS kan een nieuwe ziekte inschalen (in een groep indelen) en een bestaande ziekte opschalen (in een hogere groep plaatsen).
> Onder groep A2 vallen vijf ziekten of groepen van ziekten: pokken, polio, SARS, MERS en virale hemorragische koorts (zoals Ebola of Marburg). Optreden vindt plaats conform de richtlijnen en draaiboeken van het RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding (CIb).

> Een infectieziekte kan ook zijn oorsprong vinden in een dierziekte die overdraagbaar is op mensen (zoönose).

Bevoegd gezag A1 (pandemie)

> De minister van VWS geeft leiding aan de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A1.
> De minister van VWS stelt samen met de minister van BZK collectieve maatregelen vast middels ministeriële regelingen.
> De gezaghebber handhaaft de landelijke maatregelen in de openbare en publieke plaatsen en kan daarbij bestuurlijke boetes opleggen of bestuursdwang toepassen.Handhaving van overige maatregelen gebeurt door de minister van VWS, behalve in die gevallen waar het gaat om handhaving van regels die de gezaghebber uitvoert (zie hieronder).
  - Hij kan nadere bevelen geven om naleving van de collectieve maatregelen te verzekeren (publieke ruimten);
  - Hij kan bevelen geven een gedraging of activiteit waarbij ernstige vrees voor de onmiddellijke verspreiding van de ziekte ontstaat te beëindigen en/of de aanwezige personen te bevelen zich onmiddellijk te verwijderen (besloten ruimten);
  - Hij kan in bijzondere gevallen ontheffing verlenen van collectieve maatregelen (bijvoorbeeld voor een uitvaart).
> De minister van VWS is bevoegd bevelen te geven aan zorgaanbieders indien maatregelen van de zorgaanbieder in zorglocaties onvoldoende blijken.
> De minister kan de gezaghebber opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen, waaronder begrepen het opdragen tot het toepassen van maatregelen waartoe de voorzitter of burgemeester bevoegd is.

Bevoegd gezag A2

> De minister van VWS geeft leiding aan de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A2.
> De gezaghebber draagt zorg voor de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte voor de bestrijding van een groep A2 infectieziekte. De minister kan de gezaghebber opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen, waaronder begrepen het opdragen tot het toepassen van maatregelen waartoe de voorzitter bevoegd is.

Bevoegd gezag B1, B2 en C

> De gezaghebber geeft leiding aan de bestrijding van de infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C.
> De gezaghebber kan de minister verzoeken de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep B1 of B2 over te nemen; de gezaghebber voert uit.
> De minister van VWS kan bevelen geven (een ‘opdracht’ of ‘regels stellen’ is een bevel) aan een gezaghebber ten aanzien van lijkbezorging, en bij ernstig gevaar voor de volksgezondheid, bij de bestrijding van infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C.
> Indeplaatsstelling: de minister van VWS kan wanneer de gezaghebber bij bestrijding van infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C (bij ernstig gevaar voor de volksgezondheid) een handeling niet of niet naar behoren verricht, of anderszins een gevorderd resultaat niet, niet tijdig of niet naar behoren tot stand brengt, namens de gezaghebber en ten laste van het openbaar lichaam hierin voorzien.
> Indeplaatsstelling kan ook in het geval van taakverwaarlozing van de gezaghebber bij de uitvoering van opdrachten en regels van de minister. Indeplaatsstelling kan bij spoed direct, zonder voorafgaand overleg of schriftelijke bekendmaking.
> De minister van IenW kan bevelen geven aan de gezagvoerder van een schip of een luchtvaartuig inzake de (lucht)haven van aankomst.
> De gezaghebber ten aanzien van een infectieziekte behorend tot groep A1 of A2

– kan maatregelen treffen inzake passagiers en goederen, zie hierna.

> De minister van VWS kan bevelen geven aan gezaghebber ten aanzien van optreden jegens:
  - een vervoers- en (lucht)havenexploitant of burgerexploitant deel militaire luchthaven (burgermedegebruik), en
  - de gezagvoerder betreffende de gezondheidsverklaring en aanvullende gegevens.

Zoönose

> In geval van aanwezigheid van een op mens overdraagbare ziekte (zoönose) kan de gezaghebber op basis van zijn noodbevels- en noodverordenings-bevoegdheden maatregelen treffen jegens dieren. De minister van LVVN is op de BES-eilanden in deze niet bevoegd.

Nationale afstemming

> Bij een grote uitbraak van een infectieziekte of bij een internationale dreiging kan het RIVM een Outbreak Management Team (OMT) bij elkaar roepen. Het OMT adviseert de minister van VWS over te nemen maatregelen.

> De minister van VWS (voor hem de DG Volksgezondheid) voert bestuurlijk afstemmingsoverleg infectieziekte-bestrijding (BAO).

> Hij kan andere ministeries daarbij betrekken met het oog op maatregelen die hun beleidsterreinen raken.

> In het geval van een zoönose kan het Bestuurlijk afstemmingsoverleg zoönosen (BAO-Z) bijeenkomen. Hierin is ook het ministerie van LVVN vertegenwoordigd. Het BAO-Z adviseert beide bewindspersonen (VWS en LVVN).

> De adviezen van beide overlegorganen kunnen ter verdere afstemming worden voorgelegd aan de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) en de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) met het oog op neveneffecten van het wel of niet treffen van maatregelen (de afweging tussen maatregelen en neveneffecten), wijze van uitvoering en crisiscommunicatie.

> Dat verandert echter niet de bevoegdheidsstructuur: de ICCb en MCCb als zodanig zijn niet bevoegd.

Collectieve maatregelen (uitsluitend bij groep A1 infectieziekten)

> Middels ministeriële regelingen kan de minister van VWS, (tezamen met de minister van BZK) de volgende collectieve maatregelen nemen:
  - verplichten van het houden van veilige afstand;
  - verplichten van toepassing hygiënemaatregelen (zoals handen wassen) en gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals het dragen van een mondkapje);
  - voorwaarden verbinden aan, beperken van of verbieden van toegang tot publieke plaatsen (bijvoorbeeld sluiten horeca);
  - voorwaarden verbinden aan, beperken van of verbieden van evenementen;
  - voorwaarden verbinden aan, beperken van of verbieden van publieke toegang tot zorglocaties;
  - opleggen van inreisverplichtingen; een negatieve testuitslag en thuisquarantaine.

> Op basis van een noodbevoegdheid kan de minister van VWS desnoods ook nog andere collectieve maatregelen nemen.

> Het eventueel instellen van een avondklok gebeurt door de minister van Justitie en Veiligheid met toepassing van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Maatregelen jegens individuen en/of bij een besmetting

> Maatregelen kunnen onder meer zijn:
  - personen ter isolatie opnemen in een daartoe door de minister van VWS aangewezen ziekenhuis (de gezaghebber kan handhavend optreden

tegen het ziekenhuis) en onderzoek gelasten
  - opleggen quarantaine
    NB *Isolatie* heeft betrekking op mensen waarbij besmetting is vastgesteld of wordt vermoed, terwijl *quarantaine* betrekking heeft op mensen die mogelijk besmet zijn vanwege contact met een besmet of vermoedelijk besmet persoon
  - verbod verrichten werkzaamheden
  - maatregelen inzake gebouwen, terreinen (sluiten) en vervoermiddelen (gebruik, verbod betreden), gebouwen, goederen en vervoermiddelen (ontsmetten), waren (vernietigen); op grond hiervan kunnen onder meer scholen worden gesloten en evenementen worden afgelast.
- > De minister van IenW kan een (lucht)haven aanwijzen voor een aankomend schip of luchtvaartuig.
- > De gezaghebber kan het brengen op het grondgebied van het openbaar lichaam (eiland) van besmette goederen verbieden of daar voorschriften aan verbinden.
- > De gezaghebber kan maatregelen treffen ten aanzien van de toelating tot of de onttrekking aan het vrije verkeer van personen en goederen van het schip of luchtvaartuig nadat het is aangekomen (dat wil zeggen: of de passagiers of goederen van boord mogen en of personen aan boord mogen).
- > De gezaghebber kan bevelen geven aan vervoers- en (lucht)havenexploitanten ten aanzien van het geven van voorlichting, het treffen van technisch-hygiënische maatregelen, meewerken aan onderzoek van reizigers naar de aanwezigheid van infectieziekten, controle op aanwezigheid van besmetting, sluiten van gebouwen of terreinen en ontsmetting.
- > Voor verdergaande maatregelen inzake vervoer en havens kan de minister van IenW zijn daartoe bestemde noodbevoegdheden aanwenden.

Geneeskundige infectieziektebestrijding

- > De gezaghebber treft geen maatregelen dan na advies van de geneeskundige belast met de infectieziektebestrijding. De maatregelen worden door – of onder aanwijzing van – de geneeskundige infectieziektebestrijding uitgevoerd.

Vaccins, vaccinatie

- > De minister van VWS kan regels stellen over de verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten bij beperkte beschikbaarheid en indien er prioriteiten moeten worden gesteld voor de verdeling daarvan bij de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep A1 en A2.
- > De minister van VWS stemt dit af met de minister van JenV ten aanzien van de openbare orde en veiligheidsaspecten.
- > Nederland kent geen algemene vaccinatieplicht, met uitzondering van vaccinatie van militairen. Vaccinatie van kinderen tegen de wil van hun ouders of voogd kan, in uitzonderingsgevallen, bij een zeer ernstige en zeer besmettelijke ziekte waarvoor wel een vaccin voorhanden is, in individuele gevallen plaatsvinden:
  - op grond van een kinderbeschermingsmaatregel, of
  - bij kinderen van 12 tot en met 15 jaar (onder meer) om ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen.

De gezaghebber, minister van VWS

- > De gezaghebber maakt zowel deel uit van de functionele keten infectieziektebestrijding, als van de algemene keten (openbare orde en generieke openbare veiligheid – rampenbestrijding). Dat houdt in dat de aansturing door de minister van VWS plaatsvindt binnen zijn functionele keten.

Openbaar ministerie

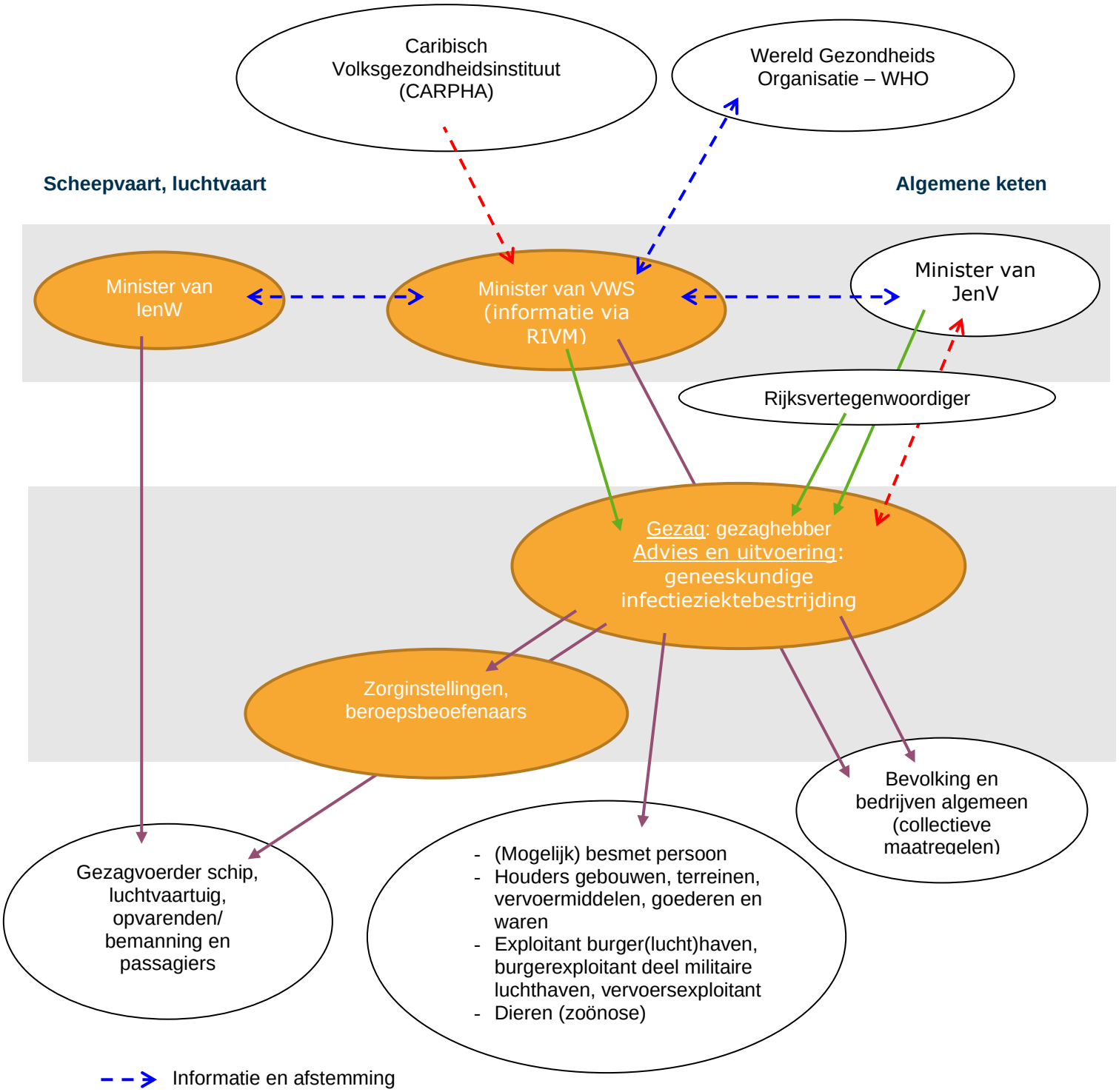
> De gezaghebber informeert direct de officier van justitie vanwege de rechterlijke toetsing van maatregelen van isolatie, medisch onderzoek of quarantaine.

Internationaal

> Het Caribisch Volksgezondheidsinstituut (CARPHA) kan bijstand verlenen aan de bestrijding van infectieziekten, waaronder gecoördineerde inzet van deskundigen en beschikbaar stellen van laboratoria.

> De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) heeft onder meer tot taak (in nauwe samenwerking met lidstaten): risicobeoordeling, vaststelling van een noodsituatie, het geven van informatie en aanbevelingen en het bieden van assistentie.

Infectieziektebestrijding

- Informatie en afstemming
- Bijstand
- Interne lijnen
- Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

SAR Opsporing en redding / Search and rescue

NB Maatregelen jegens dieren vanwege zoönose gebeurt op basis van de noodbevels- en noodverordeningsbevoegdheid van de gezaghebber, niet op basis van de Wet publieke gezondheid.